

การสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

CREATION OF THAI CONTEMPORARY DANCE DRAMA

รศ.วรรณ อติศัยการดี / RASSAWAN ADISAIPARADEE

สาขาวิชา นาฏศิลป์ คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEGREE OF THAI DANCE PHD PROGRAM, FACULTY FINE AND APPLIED ARTS,
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วีรชาติ เปรมานนท์¹ / WEERACHAK PREMANANDA

พสุติ หลิมสกุล² / PHUSADEE LIMSCOON

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ “การสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย” นี้ เป็นงานวิจัยแบบสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์โดยนำบทประพันธ์เรื่อง “ทวิภพ” ของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ นามปากกาทมยันตี ตีพิมพ์ครั้งที่ 7 มาดัดแปลงเป็นบทละครนาฏศิลป์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างแนวคิดและโครงสร้างละคร เพื่อไปสู่รูปแบบการสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย โดยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยว่าละครนาฏศิลป์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันควรแสดงถึงบริบทของคนในยุคหนึ่งหรือไม่ วิธีการ สมัยใหม่สามารถนำมานำเสนอรูปแบบละครยุคใหม่ได้อย่างไร จึงได้ทำการศึกษาถึงโครงสร้างละครนาฏศิลป์ไทยทั้งแบบดั้งเดิมและแบบปรับปรุง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ทฤษฎีองค์การและการจัดการ ทฤษฎีการสร้างสรรค์งานละคร ทฤษฎีองค์ประกอบของละครนาฏศิลป์ไทย และทฤษฎีการใช้สื่อในการเล่าเรื่องราวประกอบการแสดง ใช้เครื่องมือการวิจัย 4 ชนิด ในการสร้างสรรค์ในครั้งนี้คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การสังเกตการณ์เข้าร่วมงานอบรมและงานสัมมนา การทดลองปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการอยู่ในช่วงของเดือนมิถุนายน 2554 ถึงเดือนมีนาคม 2557 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผู้วิจัยพบว่าแนวความคิดการสร้างงานผ่านงานสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันต้องมาจากบริบทของสังคมในยุคนั้น จึงได้เลือกบทนวนิยายเรื่องทวิภพมานำเสนอ เนื่องจากเนื้อเรื่องใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้เข้าถึงนิสัยของตัวละครได้ง่ายขึ้น ผู้แสดงและผู้ชมสามารถคล้อยตามเนื้อเรื่องได้ง่ายขึ้น องค์ประกอบการแสดงที่สร้างสรรค์ใหม่ประกอบด้วย 1) บทละคร 2) การออกแบบท่ารำ 3) เครื่องแต่งกาย 4) การออกแบบดนตรี 5) การออกแบบพื้นที่ 6) การออกแบบแสง โดยคำนึงถึงการดำเนินการว่าด้วยเรื่องกฎหมายและระบบการจัดการ

คำสำคัญ: ละครนาฏศิลป์, ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

Abstract

The thesis “A Creation of Thai contemporary Dance Drama” is a creation art performance research based on a story of “Ta-Wi-Pob” written by Lady Wimon Siripaiboon as known as Thommayatee. It has been brought up and modified the line of art performance to create a concept and structure of The Thai Dance Drama for leading to a format of Thai Dance Drama. The purpose of this study were to create the structure and form of Thai Dance Drama is based on significantly traditional Thai Dance Drama by making hypotheses of research. The hypotheses which led to the creation of Thai contemporary performing arts should be revealed in the context of people in each era, and how the method could be presented by the new era of drama. This research studied about structure of original Thai dance Drama and applied opinions of the experts, and other related theories; opinions of experts; as well as concerned theories of the thesis such as aesthetics, theatrical dance, organization and management, creation of dramatic arts, composition of Thai performing arts, and interpretation by media. There are four tools that have been used in the research which are gathering documentary and information started from June 2011 until March 2014 locally and internationally

The finding reveals that the concept of artistic production in accordance with the creation of performing arts which got along with the era had to come from the context of that moment. This was a reason “Ta-Wi-Pob” was chosen to be presented. The story was similar to the current circumstance, therefore each character could be easier to understand, while actors and the audiences could be complied with the story. The components for the re-created performance were composed of 1) dramatic composition 2) choreograph 3) costume 4) music arrangement 5) stage management and 6) lighting. The operations were taken laws

¹ ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10330 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10330 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

and management systems into consideration.

Keywords: Thai Dance Drama, Thai contemporary Dance Drama

บทนำ

วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงอารยธรรมของชนชาตินั้นๆ อาทิ องค์ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ความสามารถและลักษณะนิสัยตามความนิยมของสังคมในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นได้ทั้งวัตถุและความความคิดที่ได้รับค่านิยมจากสังคมจนเกิดเป็นสิ่งที่เป็เอกลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมนั้นๆ

นาฏยศิลป์ไทยสามารถแบ่งออกตามลักษณะในการสื่อความหมายในการแสดงดังนี้

กลุ่มที่ 1 โขน,ละคร, ลิเก เป็นการแสดงนาฏยศิลป์ที่มีเนื้อเรื่องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การร่ายรำประกอบเพลงต่างๆโดยมีมากกว่าหนึ่งเพลงในการดำเนินเรื่อง

กลุ่มที่ 2 รำและระบำ กลุ่มที่บอกเล่าเรื่องราวภายในเพลง แต่ไม่มีการดำเนินเรื่องเป็นเรื่องราว สามารถติดตามจากการแสดงของนาฏยศิลป์ไทยในกลุ่มที่ 1 ได้ หรือแต่งขึ้นใหม่เพื่องานนั้นๆ สามารถแสดงได้ทั้ง รำเดี่ยว (Solo), รำคู่ (Pas de deux) และรำหมู่ (Group) ซึ่งสามารถใช้นักแสดงเป็นผู้หญิงล้วนหรือชายจริงหญิงแท้ก็ได้

ละครซึ่งจัดเป็นนาฏยศิลป์ในกลุ่มที่ 1 มีวิวัฒนาการในการพัฒนา เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและแสดงภาพทางความคิด สิ่งที่เกิดขึ้นของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ละครเป็นนาฏยศิลป์ไทยประเภทหนึ่งซึ่งเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นสภาพสังคมความเป็นอยู่ของคนไทย ละครนาฏยศิลป์มักเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลทางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเมืองการปกครอง กฎหมาย และเทคโนโลยี เกิดเป็นวิวัฒนาการทางด้านงานนาฏยศิลป์ไทยในที่สุด

ในสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325 - ปัจจุบัน) สามารถแบ่งวิวัฒนาการของละครไทยตามยุคสมัยของกษัตริย์ไทยละครไทยในยุคเริ่มต้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2325 – 2411) เป็นยุคของละครนาฏยศิลป์ไทยแบบดั้งเดิมอันประกอบไปด้วย ละครชาตรี, ละครนอก และละครใน จัดว่าเป็นยุคฟื้นฟูและอนุรักษ์ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2411 – 2557) ละครนาฏยศิลป์ไทยมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงจากเดิม ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลมาจากละครแบบตะวันตก เกิดเป็นกลุ่มละครไทยแบบปรับปรุงขึ้น อาทิ ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง และละครเสภา

ในปี 2558 ประเทศไทยจะเข้าร่วมมือกับกลุ่ม ASEAN Community ซึ่งการสร้างคามเข้มแข็งทางด้านต่างๆให้กับอาเซียนรวมถึงด้านวัฒนธรรม ประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองย่อมแสดงถึงความมีตัวตนทางด้านอารยธรรมของประเทศนั้น เมื่อเราที่ดำรงอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงควรสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมของตนเองก่อน เพื่อที่จะสามารถดำรงไว้ซึ่งศิลปะของชาติ และเป็นอีกหนึ่งทางที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของความเป็นไทย

แล้วจึงนำไปสู่รากฐานที่มั่นคงของศิลปวัฒนธรรมในอาเซียน และเผยแพร่สู่กลุ่มชนประเทศอื่นต่อไป

ปัจจุบันการสร้างละครรูปแบบใหม่เป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องจากต้องใช้ทุนทรัพย์มาก และกลุ่มผู้ชมที่มีจำนวนลดลง ผู้ชมจัดเป็นกลุ่มคนอนุรักษ์ศิลปะอีกทางหนึ่ง ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน และเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์ของการละครไทย หากมองกลุ่มผู้ชมละครในปัจจุบันจะพบว่ามียาวชนไทยน้อยมากที่ยังคงสนใจนาฏยศิลป์ไทย ยังคงไว้แต่ผู้ชมละครรุ่นเก่า อาจเป็นไปได้ว่ารูปแบบของละครนาฏยศิลป์ไทยมีความขัดแย้งกับบริบทของประชาชนในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้ชีวิตของคนที่รีบเร่งขึ้น กับการดูละครนาฏยศิลป์ไทยที่ไม่สามารถเล่นให้จบทั้งเรื่องภายในวันเดียวได้ เมื่อไม่มีเวลาในการติดตามชมความอยากดูจึงลดน้อยลง ประกอบเนื้อเรื่องที่มีความห่างไกลกับวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน เนื่องด้วยเนื้อหาของวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นสูงและคนในพระราชสำนัก อาจทำให้ยากแก่เยาวชนไทยในการจินตนาการภาพในอดีตเหล่านั้น

ดังนั้นการสร้างแนวคิดการสร้างสรรค์ละครนาฏยศิลป์โดยนำบริบททางสังคมไทยในปัจจุบันและเทคนิคทางด้านการแสดงประเภทต่างๆเข้ามาผสมผสานอาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสร้างกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้สร้างและผู้เสพ เพื่อให้นาฏยศิลป์ไทยสามารถสืบไหลผ่านยุคสมัยตามกาลเวลา การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติให้เข้ามามีบทบาทในละครไทยเป็นการพัฒนานาฏยศิลป์ไทย โดยได้นำเอาเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของละครเหล่านั้นมาประยุกต์ ผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ จนเกิดเป็นงานสร้างสรรค์ของละครนาฏยศิลป์รูปแบบใหม่ขึ้น

ในปัจจุบันวัฒนธรรมร่วมสมัยเกิดขึ้นภายใต้โลกของความทันสมัย เป็นปริณทณที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่มีชีวิตเป็นเสมือนกระแสหรือพลังที่เรามองไม่เห็น แต่รู้สึกได้ บริโภคได้และใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในขณะที่เราตื่นนอน ทำงาน พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน(สุริชัย หวันแก้ว, กนกพรณ อยู่เขา, 2552: 5) วัฒนธรรมในสังคมไทยยุคปัจจุบันได้กลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่งของประเทศ อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมระดับโลก ความเสี่ยงในการนำเสนอผลงานศิลปะสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ จึงเป็นเครื่องมือที่ติดต่อบรรยากาศของประเทศไทย และสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานละครนาฏยศิลป์ไทยในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบการแสดงละครนาฏยศิลป์แบบดั้งเดิมและแบบปรับปรุง
2. สร้างแนวคิดและโครงสร้างละคร เพื่อนำไปสู่รูปแบบของละครนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย

สมมติฐานการวิจัย

- 3.1. การสร้างสรรค์ละครนาฏยศิลป์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันต้องมาจากบริบทของสังคมไทยยุคนั้น
- 3.2. วิธีการ (Technic) สามารถนำมาใช้นำเสนอรูปแบบการสร้างละครนาฏยศิลป์ในยุคใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1. ศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศไทยและต่างประเทศผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ประกอบไปด้วยหลักการตามทฤษฎีต่างๆ ดังนี้

- 1.1.1. ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์
- 1.1.2. ทฤษฎีนาฏยศาสตร์
- 1.1.3. ทฤษฎีองค์กรและการจัดการ
- 1.1.4. ทฤษฎีการสร้างสรรคงานละคร
- 1.1.5. ทฤษฎีองค์ประกอบของละครนาฏยศิลป์ไทย
- 1.1.6. ทฤษฎีการใช้สื่อในการเล่าเรื่องราวประกอบการแสดง

1.2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การออกเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้

1.2.1. การสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงและโครงสร้างของละครไทยแบบดั้งเดิม โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้ ศิลปินแห่งชาติ

2. วางแผนในการดำเนินงานสร้างสรรค์ (Action plan)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ออกแบบ				ข้อมูลการแสดง						ดำเนินการแสดง	
				ฝ่ายสร้างสรรค์ด้านเทคนิค							

3. ขั้นตอนตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ในเรื่อง “การสร้างสรรคละครนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้วเรียบเรียงเป็นความเรียง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบ โดยการวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีต่างๆ ดังนี้ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์, ทฤษฎีองค์ประกอบของละครนาฏยศิลป์, ทฤษฎีนาฏยศาสตร์, ทฤษฎีองค์กรและการจัดการ, ทฤษฎีการสร้างสรรคงานละคร, และทฤษฎีการใช้สื่อในการเล่าเรื่องราวประกอบการแสดง

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างสรรคงานและโครงสร้างหลักของละครนาฏยศิลป์ไทยตามหลักการทฤษฎีการจัดการสามารถแบ่งการแสดงออกได้เป็น 3 ช่วง กล่าวคือ การเตรียมงานก่อนการแสดง (Pre-Production), ระยะเวลาการแสดง (Production), ระยะเวลาหลังการแสดง (Post-Production) ผู้วิจัยจึงดำเนินการตามหลักของผู้บริหารงานในการจัดการแสดงดังนี้

4.1. การวางแผน (Planning) โดยกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายแนวทางการผลิต และงบประมาณของการสร้างสรรค์ละครนาฏยศิลป์ไทย แล้วจึงคัดเลือกบทประพันธ์โดยศึกษาเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.25372537 ได้กำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ ตั้งแต่มาตรา 32 ถึงมาตรา 43 (คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ, 2557 : ออนไลน์)

รวมถึงการคัดเลือกทีมงาน ทั้งบุคลากรในการทำงาน

ชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ – ละครร่า), อาจารย์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏยศิลป์และดนตรีไทย, ผู้ออกแบบงานร่วมสมัย

1.2.2. สังเกตการณ์เข้าร่วมงานสัมมนาต่างๆ อาทิ 101ปี ละครวังสวนกุหลาบ จัดโดยศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ, ย้อนรอยดนตรีมณีพิชัย โดยนักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ไทย รุ่นที่ 3 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, การสัมมนาทางการสร้างสรรค์และศิลปะการแสดงทางนาฏยศิลป์, ร่องรอยละครนอกทางหลวง คุณครูเจริญจิต ภัทรเสรี จัดโดยอาจารย์ธรรมา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ 2555 สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ - ละครร่า) เป็นต้น นอกจากนี้ได้เข้าร่วมการอบรมโครงการ The10th ASEAN Youth Cultural Forum ณ มหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสชาลัม ประเทศบรูไน ตั้งแต่วันที่ 6 – 11 ตุลาคม 2555

1.2.3. บันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการจดบันทึกบันทึกเสียง บันทึกภาพทั้งที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ของการแสดงละครนาฏยศิลป์แบบดั้งเดิม และการแสดงร่วมสมัย เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ถึงลักษณะ และรูปแบบการแสดง

(Production Organization) รวมถึงการคัดเลือกสถานที่ในการจัดการแสดง และการออกแบบงานสร้างสรรค์ในฝ่ายต่างๆ

4.2. การปฏิบัติงาน จัดการประชุมติดตามการดำเนินงานเป็นระยะเพื่อปรับให้ทุกคนดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดและงบประมาณที่ตั้งไว้กลยุทธ์ในการดำเนินการการแสดง การหาจุดอ่อนจุดแข็งของการแสดงมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในองค์กร แล้วจึงมองปัจจัยภายนอกอันเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงาน (Task Environment) เช่น คู่แข่งขัน ผู้จำหน่ายบัตร ตลาดแรงงาน ผู้ให้บริการ เป็นต้น และสภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) จัดเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทางอ้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมืองและกฎหมาย สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ (International Environment) ที่สามารถสร้างอุปสรรคและโอกาสให้แก่สินค้า (การแสดง)

4.3 การประเมินการแสดง วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆแล้วจึงนำมาประเมินค่าผลงานการแสดง แล้วจึงคิดกลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาการแสดงให้ดียิ่งขึ้น เมื่อนำไปปรับใช้สามารถประเมินค่าได้ ตามแผนภูมิมีการประเมินค่าผลงาน สามารถนำผลที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงงานในครั้งต่อไปได้

5. ขั้นตอนการเรียบเรียงรายงานผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในรูปภาพ และตารางประกอบการอธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6. นำผลการศึกษามาเรียบเรียงสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเรื่องแนวคิดการสร้างสรรค้งาน และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเอกลักษณ์การแสดงของนาฏยศิลป์ไทย

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการผสมผสานนาฏยศิลป์ไทยกับนาฏยศิลป์ตะวันตก

2. ผลการวิเคราะห์จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

รวม

2.1 ความคิดเห็นจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มจากการแสดงในงานเลี้ยงโครงการอบรม The10th ASEAN Youth Cultural Forum ณ มหาวิทยาลัยบูรพาในดรุสชาลัม ประเทศบรูไน ตั้งแต่วันที่ 6 – 11 ตุลาคม 2555 โดยใช้สื่อภาพช่วยบรรยายเรื่องราวในแสดงนาฏยศิลป์ไทย

2.2 ร่วมเข้าฟังงานสัมมนาและการอบรมที่เกี่ยวข้องกับงานละครนาฏยศิลป์ อาทิ 101 ปี ละครวังสวนกุหลาบ จัดโดยศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ, ย้อนรอยดนตรีมณีพิชัย โดยนักศึกษาหลักสูตรศิลปมบัณทิต สาขาดุริยางคศิลป์ไทย รุ่นที่ 3 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, การสัมมนาทางการสร้างสรรค์และศิลปะการแสดงทางนาฏยศิลป์, ร่องรอยละครนอกทางหลวง คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี จัดโดยอาจารย์จินา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ 2555 สาขาศิลปะการแสดง (นาฏยศิลป์ - ละครร่า)

3. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างละครไทยแบบดั้งเดิมและรูปแบบการสร้างสรรค้งานละครนาฏยศิลป์ไทย โดยการใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีองค์ประกอบของละครนาฏยศิลป์

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการสร้างสรรค้งานละครนาฏยศิลป์ไทย โดยการใช้ทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ทฤษฎีองค์การและการจัดการ ทฤษฎีการสร้างสรรค้งานละคร และทฤษฎีการใช้สื่อในการเล่าเรื่องราวประกอบการแสดง

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research

ละครนาฏยศิลป์ทุกประเภทแม้ว่าจะมีโครงสร้างองค์ประกอบการแสดงที่เหมือนกัน แต่รูปแบบการนำเสนอ และการแสดงนั้นแตกต่างกันและแสดงความโดดเด่นจนเป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัด โดยอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบปรากฏตามสภาพแวดล้อม อาทิ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การติดต่อค้าขายและเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับอาณาประเทศ วิถีชีวิตของประชาชนที่มีสามารถต่อรองในเลือกชมการแสดง คู่แข่งทางด้านศิลปะประเภทอื่นๆ ก็มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบละครร่าให้เข้ากับรสนิยมผู้คนในสมัยนั้นๆ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยหาอัตลักษณ์ของละครร่าเพื่อสร้างสรรค์ละครนาฏยศิลป์ตามโครงสร้างองค์ประกอบละครนาฏยศิลป์ให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากละครร่าแบบดั้งเดิม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนทางสังคม ละครนาฏยศิลป์จึงได้พัฒนาเป็นละครนาฏยศิลป์แบบปรับปรุงขึ้น ซึ่ง

หลักสำคัญของละครนาฏยศิลป์ ประกอบไปด้วยการดำเนินเรื่อง โดยทำร่า ประกอบบทละครและทำนองเพลง มีองค์ประกอบคือ เครื่องแต่งกายและฉาก จากโครงสร้างดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นหลักในสร้างสรรค์ละครนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยเรื่อง “ทวิภพ” ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สร้างแนวความคิด โครงสร้าง และองค์ประกอบของการแสดงละครนาฏยศิลป์

แนวคิดในการสร้างสรรค์งานของศ. ดร. นราพงษ์ จรัสศรี หัวใจสำคัญของการสร้างสรรค์งาน คือถ้ามีบทประพันธ์ให้เคารพบทประพันธ์, ทำไม่ซ้ำแบบใคร, ต้องให้แนวคิด (idea) กับคนดู (นราพงษ์ จรัสศรี, 2557)

แนวคิดการสร้างสรรค้งานของอาจารย์เอี่ยมพร เนาว์เย็น การผสมผสานให้มีความแปลกใหม่ในการนำเสนอ สามารถปรับเปลี่ยนได้ (เอี่ยมพร เนาว์เย็น, 2557)

แนวคิดการสร้างสรรค้งานของกฤษฎี ชัยศิลป์บุญ การสร้างสรรค์ต้องเกิดจากแรงบันดาลใจหรืออุดมการณ์ ซึ่งเป็นนามธรรมสร้างให้เป็นรูปธรรม (กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ, 2557)

ดังนั้นงานสร้างสรรค์ในแนวคิดของผู้วิจัย คือ “งานที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน งานสร้างสรรค์สามารถสร้างแง่คิดหรือแรงบันดาลใจให้กับผู้ชม”

ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะสร้างละครนาฏยศิลป์ไทยในยุคใหม่ให้เข้ากับบริบทของสังคมที่เร่งรีบ การติดตามชมละครเป็นชุดเป็นตอนอาจทำได้ยากขึ้น การแสดงจึงกำหนดให้ดำเนินเรื่องทั้งเรื่องตั้งแต่จบจนจบ ภายใน 2 – 3 ชั่วโมง โดยมีเทคนิคในการกระชับบทคือการให้การเจรจา มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และการนำเสนอภาพถ่ายและวีดิทัศน์มาประกอบในฉากเพื่อเป็นการตัดบทบรรยายสถานที่ออกไป โดยขออนุญาตคุณหญิงวิมล สิริไพบูลย์ หรือนามปากกาทมิยันต์ นำบทประพันธ์ร่วมสมัยเรื่อง “ทวิภพ” มาดัดแปลงนำเสนอเป็นงานสร้างสรรค์ในรูปแบบละครนาฏยศิลป์ไทย ศ.ดร.นราพงษ์ จรัสศรี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2557) กล่าวว่าโครงสร้างงานที่ดี หากมีเรื่องบทประพันธ์เดิมเข้ามาเกี่ยวข้องควรเคารพในบทประพันธ์นั้นๆ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในบทความเรื่องการแสดงนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย “นารายณ์อวตาร” พ.ศ. 2546 ของอาจารย์นราพงษ์ จรัสศรี ที่สร้างสรรค์บทใหม่บนพื้นฐานหรือแนวความคิดเดิมของบทประพันธ์นั้นๆ เพื่อให้เกิดความกระชับ รวดเร็ว เข้าใจง่าย แต่ยังคงเนื้อหาเดิมโดยบทการแสดงใหม่นี้ใช้การบรรยายที่จะทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวโดยง่าย โดยใช้กลอนแปดเป็นสื่อในการแสดง (จุลชาติ อรรถนะนาถ, 2557 : 143-144) ผู้วิจัยจึงดำเนินเรื่องราวในเนื้อหาตามนวนิยาย แต่ได้มีการสลับช่วงเวลาลำดับในการเล่าเรื่อง ทั้งยังนำเอาบทกลอนที่อยู่ในบทประพันธ์และบทเจรจาบางส่วนมาใช้ในการสร้างสรรค์งานในครั้งนี้ด้วย

2. การออกแบบและพัฒนางานตามองค์ประกอบละครนาฏยศิลป์เรื่อง “ทวิภพ”

2.1. บทละคร

เริ่มด้วยการของลิขสิทธิ์จากเจ้าของบทประพันธ์ แล้วจึงสร้างแก่นของเรื่อง การวิเคราะห์บุคลิกเพื่อสร้างลักษณะนิสัยและกำหนดบทบาทของตัวละครเรื่องทวิภพ แล้วจึงกำหนดสำนวน, ลักษณะคำกลอนของบทละครนาฏยศิลป์ บทละครจะใช้กลอนสุภาพหรือเรียกว่าบทละครกล่าวคือ มีคำในวรรคหนึ่งๆจะมี 6 - 7 คำ เพื่อให้สะดวกกับผู้ร้อง เช่นเดียวกลอนบทละครนาฏยศิลป์ไทยทั่วไป แต่เพิ่มเติมจากบทประพันธ์ที่ผู้แต่งไม่แต่งไว้ในนวนิยายมาใส่เพิ่ม เพื่อจะนำมาผสมผสานในบทละครเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างบทประพันธ์และบทละครการดัดบทกลอนมาร่วม

ใช้ ผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะการสื่อความหมายของบทกลอนบอกเป็น 4 ประเภทได้แก่

- 2.1.1. บทกลอนที่พรรณนาถึงสถานที่หรือฉาก
- 2.1.2. บทกลอนที่พรรณนาถึงความรู้สึก
- 2.1.3. บทกลอนที่พรรณนาถึงตัวละคร
- 2.1.4. บทกลอนที่ดำเนินเรื่อง

สรุปผลโดยรวมของที่มาของบทกลอนแต่ละบท

บทกลอนที่นำมาจากนวนิยาย ร้อยละ 17.86

บทกลอนที่แต่งขึ้นใหม่ ร้อยละ 71.43

บทกลอนที่นำมาจากในนวนิยายและแต่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ

10.71

กลอนบทละครเรื่อง “ทวิภพ” นี้ จึงเลือกใช้ศัพท์ที่เข้าใจได้ง่าย และเนื่องจากบุคคลในละครไม่มีสถานะเกี่ยวข้องกับราชวงศ์ นอกจากนี้ยังกำหนดบทเจรจาตามรูปแบบบทในวรรณกรรมที่มีลักษณะเป็นร้อยแก้วและภาษาที่ใกล้เคียงในบทประพันธ์เรื่อง “ทวิภพ” บทเจรจายังมีหน้าที่ในการดำเนินเรื่องช่วยให้การดำเนินเรื่องกระชับเวลามากยิ่งขึ้น บทละครดำเนินเรื่องด้วยบทกลอน ร้อยละ 45.76 และดำเนินเรื่องด้วยบทเจรจา ร้อยละ 54.24

2.2. การออกแบบการแสดง

ละครเรื่องทวิภพ มีเนื้อหาแนวจินตนาการอ้างอิงประวัติศาสตร์ไทย ในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของภทรามุนี เรียกลักษณะบทละครลักษณะนี้ว่านาฏธรรมิ (แสง มนวิฑูร, 2541 : 275-323) กล่าวคือสามารถย้อนเวลาไปใช้ชีวิตในอดีตได้ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบที่ 1 จะเป็นการปูพื้นเรื่องในการย้อนเวลาของมณีจันทร์ ปมแห่งปัญหา และขยายเรื่องในองค์ที่ 2 สู่การคลายปมแห่งปัญหาและจบลงอย่างมีความสุขในองค์ที่ 3 การแสดงเน้นความต่อเนื่องการเปลี่ยนฉากในการเล่าเรื่องจึงอาศัยพื้นที่บนเวทีในการเปลี่ยนฉาก ทำร้ายของนาฏยศิลป์ในบทละครสมัยรัชกาลที่ 5 และ 9 โดยการรำการเคลื่อนไหวท่าในยุครัชกาลที่ 9 จะเน้นให้ดูเสมือนจริงให้เข้ากับจังหวะของทำนองเพลง และการเคลื่อนไหวท่าในยุครัชกาลที่ 5 นั้น ลักษณะการรำรำคล้ายละครพื้นทาง มีการตีบทแบบรวบคำ แต่การเคลื่อนไหวยังคงตามจารีตของการรำไทย เช่นการยืนแบบผสมเยื้อง การวิ่งซอยเท้า การก้าวหน้าและให้เท้าหลังเปิดส้นเท้า การเดินแบบถัดเท้า เป็นต้น การใช้มือใช้สัญลักษณ์ต่างๆของมือเป็นทำสื่อความหมายหรือที่เรียกว่า การตีบท ซึ่งการแสดงของการตีบทนั้นไม่ได้แสดงความหมายทุกคำตลอดเวลา สามารถรวบคำได้ ซึ่งโดยการรำการเคลื่อนไหวมือในยุครัชกาลที่ 9 จะแสดงท่าทางน้อยกว่าโดยบางท่าอาจมีการเคลื่อนไหวแขนและมือที่ใหญ่กว่าท่าตามปกติ บางท่าที่ต้องใช้สัญลักษณ์มือถูกตัดทอนด้วยการใช้สีหน้าและแววตาเป็นองค์ประกอบแทน การแสดงอารมณ์ทางสีหน้าในยุครัชกาลที่ 9 จะใช้หน้าสร้างอารมณ์มากกว่าการรำตามแบบปกติ กล่าวคือใช้หน้าอย่างชัดเจนทั้งใบหน้าคล้ายการแสดงละครเวที แตกต่างกับการรำในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่จะแสดงออกเหมือนละครแบบดั้งเดิม ในละครมีระบำแทรกอยู่ 3 ชุด คือ ระบำสัตว์มงคล, ระบำนานาชาติ, และระบำเพลงนางครวญ

2.3. การออกแบบเครื่องแต่งกายและการแต่งหน้า

ตั้งวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย โดยมองจากการประโยชน์ใช้สอย โดยไม่ขัดแย้งกับบทประพันธ์และฉากที่จะใช้ในการแสดง กำหนดตัวละครที่สำคัญและจำนวนชุดที่ต้องใช้ในองค์และฉากนั้นๆ แล้วจึงร่างภาพเครื่องแต่งกายจากจินตนาการตามบทประพันธ์ โดยเปรียบเทียบกับความสมจริงของเครื่องแต่งกายในแต่ละสมัย นำเสนอเครื่องแต่งกายผสมผสาน

ระหว่างการแต่งกายแบบชีวิตจริงกับการแสดง การตัดเย็บเป็นลักษณะแบบกึ่งสำเร็จรูป หมายถึงนำชิ้นส่วนบางชิ้นมายึดติดกันแบบเสื้อผ้าสำเร็จรูปและมีบางส่วนเป็นแบบแยกชิ้นประกอบ เพื่อความสะดวกในการเปลี่ยนเสื้อผ้า ซึ่งประยุกต์จากความเป็นจริงและปรับให้เข้ากับหน้าที่ใช้สอย และรูปแบบที่ต้องสัมพันธ์กับการแสดงเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่ผลงาน ทั้งยังต้องอยู่ในงบประมาณที่กำหนด การแต่งหน้าใช้หลักการเดียวกับละครเวทีคือแต่งตามอายุ และลักษณะที่บรรยายไว้ในบทประพันธ์เพื่อความสมจริง ความอ่อนหรือเข้มของการลงสีจะต้องทดลองกับแสงไฟจากบนเวที

2.4. การออกแบบแสง, เสียงและดนตรีสำหรับการแสดง

เนื่องจากการแสดงละครนาฏยศิลป์เรื่อง “ทวิภพ” เป็นละครนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ที่ต้องใช้การฉายภาพเป็นฉาก จึงต้องการงานเครื่องฉายภาพ (Projector) และการเล่าเรื่องบนเวทีอย่างต่อเนื่องโดยเปลี่ยนฉากจากมุมหนึ่งไปอีกมุมหนึ่ง แสงจึงมีส่วนช่วยในการดึงความสนใจของผู้ชมจากเวที แสงที่ใช้โดยมากจะเป็นแสงขาวออกเหลืองนวล ผู้ออกแบบจะวางตำแหน่งของแสงตามที่ต้องการในแผนผังแสง (Light Plot) แล้วจึงเลือกอุปกรณ์ที่ตำแหน่งที่จะติดตั้ง ฉะนั้นการออกแบบแสงต้องประชุมร่วมกับผู้ออกแบบการแสดง

เครื่องดนตรีปี่พาทย์เครื่องห้า (ไม้ฉาบ) แนวคิด และลักษณะการแสดงกับผู้วิจัย แล้วจึงร่วมกันคัดเลือกทำนองเพลง โดยดูจากฐานะของตัวละครเป็นลำดับแรก แล้วจึงดูลักษณะประเภทของกลอนบทละคร จารีตของเพลง อารมณ์ที่ต้องการจะสื่อ เมื่อคัดเลือกเพลงได้แล้วจึงฝึกซ้อมและมีการปรับปรุงคำบางคำเพื่อให้สะดวกแก่การร้องเพลง แล้วจึงเข้าห้องอัดเสียงอัด มีการบรรจุเพลงทั้งสิ้น 25 เพลง ไม่ใช่เพลงหน้าพาทย์ ระบำที่ใช้ในการแสดง 3 เพลง จังหวะของเพลงที่ใช้บรรจุโดยมากเป็นเพลงสองชั้น มีเพลงจังหวะชั้นเดียว 2 เพลง เพลงฝรั่ง 3 เพลง และเพลงขมตลาด 2 เพลง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้กำหนดให้เพลงนางครวญเป็นเพลงหลักของละคร เพลงนางครวญในบางช่วงจะมีการเล่นไวโอลิน (violin) แทรกทำนองของดนตรีไทย เพื่อให้สอดคล้องกับบทประพันธ์เดิมที่กล่าวถึงคุณหลวงมีความสามารถในการเล่นไวโอลิน (violin) ได้

ภาพที่ 1: ภาพการแสดงละครนาฏยศิลป์สมัยใหม่เรื่อง “ทวิภพ”

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2557

2.5. การออกแบบฉากและพื้นที่บนเวที

วัตถุประสงค์หลักคือสามารถเล่นที่ไหนก็ได้ ฉากออกแบบให้ซึ่งผ้ายืดสีขาวสามารถฉายภาพและวีดิทัศน์ได้ การแสดงจึงต้องการอาศัยความมืดและแสงเข้ามาช่วยประกอบการแสดง การใช้สื่อประกอบในการเล่าเรื่องมีโครงสร้างงานจากงาน

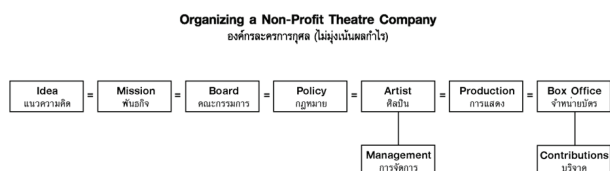
วิจัยเรื่อง The role of performing arts in the interpretation of heritage sites with particular reference to Ayutthaya world heritage site (Naraphong Charassri, 2004) ที่ได้นำเอาโบราณสถานในจังหวัดอยุธยา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่ยูเนสโก (UNICCO) ได้บันทึกให้เป็นมรดกโลก เป็นสื่อประกอบในการช่วยเล่าเรื่องราวในการแสดงแสงสีเสียง งานดนตรีหรืออยุธยา เวทีเข้าออกได้สองฝั่งสามารถแบ่งการใช้เวทีได้เป็น 6 ส่วน

ภาพที่ 2: เวทีและฉากการแสดง
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2557

3. จักระบบการจัดการการแสดงมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการแสดงละครนาฏศิลป์

การจัดการแสดงครั้งนี้จัดว่าเป็นการจัดการที่ไม่มุ่งเน้นผลกำไร (Non-Profit Organization) ที่ขนาดเล็กโดยที่หน้าที่หลักขององค์กร (Stephen Langley, 1990 : 181 – 184) โดยมีโครงสร้างดังนี้

แผนภูมิที่ 1 : แผนภูมิโครงสร้างองค์กรการกุศล

การทำงานเริ่มโดยการตั้งแนวความคิด แล้วจึงตามแนวคิด วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการสร้างสรรค์งานละครนาฏศิลป์ ภายใต้งบประมาณที่จัดไว้ มีการประชุมรวม และประชุมย่อยเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน หาแนวทางการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การสร้าง action plan เป็นการกำหนดระยะเวลาในการทำงานและสามารถนำมาประชุมรวมกันเพื่อให้เห็นภาพรวมในการทำงาน

อภิปรายผล

“การสร้างงานสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย” จัดว่าเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถตอบสนองมูติฐานของการวิจัยได้ดังนี้ เรื่องแนวความคิดการสร้างงานผ่านงานสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ต้องมาจากบริบทของสังคมในยุคหนึ่ง เนื่องด้วยเวลาที่เปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติของคน

ย่อมเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา นาฏยศิลป์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสร้างสุนทรียะให้แก่คนในสังคมนั้นๆ การสร้างสรรค์งานศิลปะจึงต้องมีความสมดุลและมีความกลมกลืนจึงจะเกิดสุนทรียะขึ้น จากการแสดงผลงานการสร้างสรรคในละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยดังนี้

1 แนวคิด แนวคิดที่สร้างละครนาฏศิลป์ร่วมสมัยให้ดำเนินเรื่องจบทั้งเรื่องตามบทประพันธ์ ภายในระยะเวลา 2 - 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมกับสมาธิของผู้ชมเมื่อชมการแสดงชุดหนึ่งๆ

2 บทละคร ผู้วิจัยนำบทประพันธ์ร่วมสมัยเรื่อง ทวิภพ ประพันธ์โดย คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ หรือนามปากกา ทมยันตี มาดัดแปลงเป็นกลอนบทละคร โดยใช้สำนวนภาษาให้ใกล้เคียงในบทประพันธ์มากที่สุด เนื่องจากคนในยุคใหม่ไม่ค่อยได้ใช้ชีวิตกับคำราชาศัพท์และคำกลอนมากนัก เมื่อปรับภาษาให้ใกล้เคียงภาษาสามัญชนจึงทำให้ติดตามเนื้อเรื่องและสารที่ต้องการจะส่งได้ง่ายขึ้น เนื้อเรื่องดำเนินแบบนาฏกรรมมีตามทฤษฎีนาฏยศาสตร์ นอกจากนี้นักแสดงยังสามารถจินตนาการภาพตามท้องเรื่องได้ง่ายขึ้น ทำให้เข้าถึงนิสัยของตัวละครได้ง่ายขึ้น บริบททางสังคมและละครนาฏศิลป์จึงมีความสัมพันธ์กันในแง่ของอารมณ์ร่วมที่จะก่อให้เกิดสุนทรียะต่อไป การสร้างการแสดงให้เข้ากับบริบททางสังคมที่เร่รืบ

2 ความรับผิดชอบทางสังคมด้านกฎหมาย การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นเรื่องสำคัญในการการสร้างสรรค เป็นจรรยาบรรณที่ผู้สร้างสรรค์พึงระลึกถึงในเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ได้กำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ ตั้งแต่มาตรา 32 ถึงมาตรา 43 หลักการสำคัญที่จะไม่ถือว่ากรณีต่าง ๆ ที่เข้าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ซึ่งมีเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก การใช้งานลิขสิทธิ์นั้นต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์

ประการที่สอง การใช้งานลิขสิทธิ์นั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

3 ทำรำ ปรับทำรำการตีบทให้ว่องไวขึ้นที่ใช้ทำรำน้อยลง มีการให้นักแสดงเพิ่มสีหน้าและอารมณ์ ใช้พื้นที่บนเวลายาวมากขึ้น

4 เครื่องแต่งกายการแต่งหน้า แต่งตามที่ประพันธ์ในนวนิยาย และไม่ขัดกับการใช้สอย ใช้ลักษณะการตัดเย็บแบบกิ่งสำเร็จรูป

5 การนำวิธีการ (Technic) มาใช้นาเสนอรูปแบบการสร้างละครสมัยใหม่เป็นการเพิ่มสีสันให้กับละครนาฏศิลป์ ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มวิธีการพิเศษในการใช้แสง โดยมากจะใช้ในเรื่องของการแสดงอารมณ์ และบอกเวลาในการแสดงละครนาฏศิลป์ไทย เมื่อนำวิธีการใช้ไฟแบบสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยเรื่อง ทวิภพ สามารถช่วยประหยัดเวลาในการเปลี่ยนฉาก ไม่ต้องมีพักการแสดงเพื่อเปลี่ยนฉากด้านหลัง แสงช่วยให้การเล่าเรื่องดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจากมุมเวทีซ้าย ย้ายไปดำเนินเรื่องที่มุมเวทีขวาวอย่างไม่ขัดตา ทั้งยังสามารถเล่าเรื่องราวในอดีตโดยนำเสนอภาพแบบผ่น โดยการยิงแสงแบล็คดรอป (Back Drop) จากทางด้านข้างหลังฉากขวาที่มีนักแสดงยืนอยู่ จึงสามารถเล่าเรื่องแบบย้อนสู่อดีตบนเวทีได้ นอกจากนี้ยังมีการนำภาพมาฉายเป็นฉากเพื่อช่วยให้ผู้ชมจินตนาการภาพได้ง่ายขึ้น และประหยัด

เวลาในการเปลี่ยนฉาก ทั้งค่าใช้จ่ายในการสร้างฉากเนื่องด้วยการแสดงละครนาฏศิลป์ไทยนิยมวาดฉาก และสร้างอุปกรณ์ขนาดใหญ่เพื่อให้ฉากดูสมจริง การดัดแปลงการนำวิธีการ หรือ Technic พิเศษมาใช้ในละครนาฏศิลป์จึงไม่เป็นการทำให้ศิลปะลดทอนคุณค่าในเรื่องขององค์ประกอบการแสดงในเรื่องฉาก แต่เป็นการสร้างมิติใหม่ให้กับมุมมองทางการนำเสนอศิลปะการแสดง ซึ่งต้องควบคุมให้อยู่ในความสมดุลทางศิลปะและไม่ทำลายภาพที่มีในบทประพันธ์เดิมด้วย

6 ดนตรี ใช้เครื่องดนตรีปี่พาทย์เครื่องห้า(ไม้นวม) ไม่มีการใช้เพลงหน้าพาทย์ มีการเลือกเพลงหลักเป็นเพลงที่ใช้ซ้ำในละคร เพื่อสร้างเพลงประจำละคร ใช้เครื่องดนตรีตะวันตกมาใช้ร่วมในละคร

7 การจัดการการแสดง มีการวางแผนการดำเนินการประชุมตั้งแนวความคิด วัตถุประสงค์ งบประมาณ คณะทำงาน ตามหลักการทฤษฎีการจัดการการแสดงที่ไม่มุ่งเน้นผลกำไร (Non-Profit-Organization)

ข้อเสนอแนะ

1.การวางแผนงานเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้งานสำเร็จไปตามวัตถุประสงค์ จึงควรใส่ใจในเรื่องขั้นตอนระยะก่อนการดำเนินงาน (Pre-Production)

2.กฎหมายในเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาก่อนจะนำบทประพันธ์หรือผลงานของผู้อื่นมาใช้ในงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย

3.การสร้างสรรค์ที่ดีต้องไม่คัดลอกการแสดงของผู้อื่นหรือหากทำซ้ำควรอ้างอิงเพื่อให้เกียรติแก่ผู้สร้างสรรค์ไว้ก่อนแล้ว

4.การที่ใช้นักแสดงเป็นผู้เจรจาตนเอง ควรที่การฝึกการออกเสียง การใช้เสียงเพื่อลดปัญหาเมื่อใช้เครื่องขยายเสียง

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ. (2557, 30 สิงหาคม) สัมภาษณ์โดย ธีรวัฒน์ อติชัยภาตติ ที่บริษัทกฤษฎีที่มี

คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. สืบค้นเมื่อมกราคม 2557, จาก <http://dl.parliament.go.th>

จุลชาติ อรรถนิษดา. (2557) บทความเรื่องเอกลักษณ์ไทยในงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “นารายณ์อวตาร” พ.ศ. 2546. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 15 ฉบับที่ 12

นราพงษ์ จรัสศรี. (2557, 16 กันยายน) สัมภาษณ์โดย ธีรวัฒน์ อติชัยภาตติ ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริชัย หวันแก้ว, กนกพรรณ อยู่เขา. (2552) .ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยบนความหลากหลายและสับสน, กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แสง มณีบูร. (2541) นาฏยศาสตร์. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากรพิมพ์
เอี่ยมพร เนาว์เย็นผล. (2557, 9 กันยายน) สัมภาษณ์โดย ธีรวัฒน์ อติชัยภาตติ ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิชาสุนทรียภาพทางชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Charassri Naraphong. (2004). **The role of performing arts in the interpretation of heritage sites with particular reference to Ayutthaya world heritage**

site. Doctor of Philosophy, Department of Architectural heritage Management and Tourism. Silpakorn University

David M. Conte, Stephen Langley. (2007) **Theatre Management and Production in America**, New York